

614. Pierwsze odkryte ślady żerowania larw *Cerambyx cerdo* (LINNAEUS, 1753) (Coleoptera: Cerambycidae) w Beskidzie Żywieckim

The first discovered traces of *Cerambyx cerdo* (LINNAEUS, 1753) (Coleoptera: Cerambycidae) larvae feeding in the Beskid Żywiecki Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, *Cerambyx cerdo*, Beskid Żywiecki Mts., S Poland.

Cerambyx cerdo (L.) to jeden z największych krajowych przedstawicieli kózkowatych (Cerambycidae). Gatunek rozprzestrzeniony w południowej i środkowej Europie, północnej Afryce i Azji Mniejszej. W Polsce występuje tam, gdzie zachowały się stare dęby. Objęty ochroną gatunkową. W ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci obserwuje się regres tego gatunku. Do głównych przyczyn spadku liczebności zalicza się usuwanie i zacienianie zaatakowanych dębów, stosowanie środków owadobójczych oraz nielegalny odłów (głównie na przełomie XIX i XX wieku) i handel koziorogiem. Ponadto do wymierania gatunku przyczynia się fragmentacja środowiska oraz obniżanie się poziomu wód gruntowych, co prowadzi do usychania drzew (GUTOWSKI 2004: [W:] ADAMSKI i in. (red.): Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 82-87; STARZYK 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI, NOWACKI (red.): Polska Czerwona Księga Zwierząt – Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 147-148).

W Polsce rozmieszczenie kozioroga dębosza ma charakter wyspowy. Obecnie najliczniej występuje w dolinie środkowej Odry oraz w okolicach Rogalina pod Poznaniem. W wielu miejscach całkowicie wyginął (STROJNY 1974: Przegl. zool., **18**, 3: 373-374; SZOTKOWSKI, SZOTKOWSKI 1981: Chrońmy Przyr. ojcz., **37**, 1: 47-58; STARZYK, STROJNY 1985: Pol. Pismo ent., **55**: 491-504; KOWALSKI 1994: Przegl. przyr., **5**, 1: 83; STARZYK 2004: *ibid.*).

10 VIII 2011 odnaleziono ślady żerowania larw kozioroga dębosza w Beskidzie Żywieckim w miejscowości Brzuśnik (UTM: CV69) – stanowisko to leży w makroregionie Beskidy Zachodnie (KONDRACKI 2011: Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa. 330 ss.). Zasiadlony dąb rósł w zadrzewieniu przydrożnym, blisko kaplicy. Drzewo to zostało ścięte, rosło ok. 5 metrów od kaplicy i miało ok. 1 metra średnicy. Drzewa rosnące obok pnia miały częściowo przycięte konary. Chodniki larwalne były owalnego kształtu, często haczykowato wygięte. Szerokość chodników larwalnych oraz otworów wylotowych dochodziła do 3 cm, a ich wysokość do 2 cm. Korytarze larwalne zostały odsłonięte przez odpadającą korę z pnia ściętego dębu. Widoczne otwory wygrzyzień imago miały ekspozycję południową i południowo-zachodnią. Jak dotąd kozioróg dębosz nie był wykazywany w Beskidzie Żywieckim, jednak znalezione ślady żerowania świadczą o jego występowaniu na tym obszarze od wielu lat. Populacja ta wydaje się skrajnie nieliczna (w pobliżu nie stwierdzono innych zasiedlonych dębów) lub wymarła. Pień dębu, na którym stwierdzono ślady żerowania larw, prawdopodobnie jest pozostałością po zespole leśnym porastającym niegdyś piętro pogórza oraz zbocza dolin beskidzkich potoków – grądzie subkontynentalnym *Tilio-Carpinetum*. To zbiorowisko leśne zajmuje obecnie na terenie Beskidu Żywieckiego, jak również pobliskich – Beskidu Małego i Śląskiego – znikomą powierzchnię, z powodu przekształcania żyznych ziem na których występowało w pola uprawne, łąki i pastwiska. Obecnie występuje jedynie w niżej położonych enklawach w krajobrazie rolniczym i przemysłowym (WILCZEK i in. 2011: [W:] Powiat Żywiecki. Informator przyrodniczo-krajoznawczy. Ekoturystyka w obszarach górskich, Żywiec, **1**: 58-63), ponieważ w pobliskich lasach (Las Bartni, Las Moczarki, Las Gminny) dominuje dolnoreglowa świerczyna.

Na podstawie pracy STACHOWIAKA (2012: [W:] MAKOMASKA-JUCHIEWICZ, BARAN (red.): Monitoring gatunków zwierząt – Przewodnik metodyczny - Część II. GIOŚ, Warszawa: 349-366) oceniono stan siedliska jako zły (U2), uwzględniając takie czynniki jak: poten-

cjał siedliska, zwarcie drzewostanu, udział podszytu i podrostu czy żywotność zasiedlonych drzew. Najbliższym, w stosunku do miejscowości Brzuśnik, znanym stanowiskiem tego gatunku jest obszar „Natura 2000” Beskid Śląski (PLH240005).

Monika PIETRASZKO, Marcin WARCHAŁOWSKI,
Inst. Biol. UP, Studenckie Koło Nauk. Zool. i Ekol., Wrocław